

Samenvatting van het webinar

Pastoralisme als antwoord op de meervoudige crisis in de Sahel?

(10 november 2020)

Dit webinar, georganiseerd door Oxfam en Dierenartsen Zonder Grenzen, had als doel experten en vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld in de Sahel samen te brengen om het belang van pastoralisme en van de rondtrekkende veehoudersgemeenschappen bij het aanpakken van de huidige crisis te erkennen, en hiervoor ook aandacht te vragen in het Belgische beleid met betrekking tot de Sahel.

U kunt de opname van het webinar [hier](#) bekijken.

Samenvatting van de presentaties

- **Mathieu Pellerin (Frankrijk), Sahel-expert voor International Crisis Group**

M. Pellerin gaf een algemeen overzicht van de veiligheidssituatie in de Sahel, waarbij hij zich richtte op de factoren die aan de basis liggen aan de instabiliteit van de regio. Hij begon met de veiligheidsparadox die vandaag de dag in de Sahel bestaat en die stelt dat elk militair succes dat werd behaald in de Sahel, niet noodzakelijk heeft bijgedragen tot een verbetering van de veiligheidssituatie. Sinds begin 2020 heeft het militaire offensief onder leiding van Frankrijk via Operatie Barkhane de vertakking van de Islamitische staat in de Sahara en West-Afrika (Etat Islamique dans le Grand Sahara – EIGS) verzwakt. We zien echter dat de delen van het grondgebied die niet langer onder controle zijn van de EIGS, snel teruggewonnen zijn door JNIM (Jama'at Nasr al-Islam wal Muslimin), de tak van AQMI (Al-Qaeda au Maghreb Islamique) in de Sahara. Deze herovering van het terrein door JNIM heeft ook plaatsgevonden met de steun van de bevolking, die van oudsher meer weerstand heeft tegen de EIGS, die met hun acties de belangen van de lokale gemeenschappen schaden. Volgens M. Pellerin is de verzwakking van de islamitische staat in de Sahara dus niet alleen te wijten aan de operatie Barkhane, maar ook het feit dat JNIM sinds het begin van het jaar tegen EIGS vecht. Het is het JNIM dat de islamitische staat uit het centrum van Mali, het Malinese Gourma, maar ook de Sahel en het noord-centrale deel van Burkina Faso heeft verdreven. De successen zijn dus niet alleen het resultaat van militaire interventies, maar ook van verdeeldheid tussen de jihadistische groeperingen. Desalniettemin is er sinds januari 2020 sprake van een afname van het aantal aanvallen op wetshandhavings- en veiligheidsdiensten, met uitzondering van het centrum van Mali. Met name in het Liptako-gebied en rond Tillabéry is het aantal aanvallen aanzienlijk gedaald.

Volgens Pellerin betekent dit dat gewapende groepen wachten tot de intensiteit van de operaties afneemt. In de tussentijd passen zij zich aan de veiligheidsregelingen aan door zich opnieuw samen te stellen en nieuwe leden aan te werven. Volgens Pellerin is dit het centrale probleem in de Sahel:

zolang het probleem van de rekrutering van nieuwe leden voor deze groeperingen niet wordt aangepakt, kan de situatie nooit worden opgelost.

Om beter te begrijpen waarom mensen zich aansluiten bij jihadistische bewegingen, wijst Pellerin erop dat :

- De zogenaamde "jihadistische" opstanden in de Sahel niet noodzakelijk religieus gemotiveerd zijn. Het gaat eerder over groepen die besloten hebben zich te verdedigen tegen andere gewapende groeperingen (die reeds lang voor de jihadistische groepen bestonden) en die in opstand komen tegen een bestuursstelsel dat een diepe crisis doormaakt en tot gerechtelijk, politiek en sociaaleconomisch onrecht leidt. De religieuze motivering komt dus eerder na de rekrutering.
- De drijvende kracht achter het huidige geweld vooral het misbruik is dat door zelfverdedigingsgroepen en nationale legers tegen burgers wordt uitgeoefend. Deze mistoestanden hebben onder andere te maken met een gebrekkig begrip over wie al dan niet als jihadist kan worden beschouwd. Dit is een reëel probleem en moet veel zorgvuldiger worden overwogen, omdat het helpt de opeenvolging van executies te verklaren. Sommigen zullen zeggen dat degene die worden geëxecuteerd onschuldige burgers zijn, terwijl anderen zullen zeggen dat ze verdacht werden van collaboratie met jihadisten.

Volgens Pellerin is het dus vooral het geweld tegen burgers dat individuen motiveert om wraak te nemen, en dat hen motiveert om bij jihadistische groeperingen aan te sluiten. In dit verband is het belangrijk te vermelden dat de overgrote meerderheid van de geëxecuteerden herders zijn, meestal Peulhs maar ook Toearegs. De kloof tussen de staat en zijn gemeenschappen wordt in deze steeds groter en hoe meer de terroristische strijd gepaard gaat met willekeurig geweld tegen leden van deze gemeenschappen, hoe groter de kloof met de staat nog zal worden.

M. Pellerin sloot af met drie aanbevelingen:

1. Er is behoefte aan een nieuw evenwicht tussen de hoofdzakelijk op veiligheid gebaseerde reacties van vandaag en de politieke reacties. Daarvoor is er nood aan politieke hervormingen die horizontale onrechtvaardigheden en ongelijkheden tussen sociale groepen (waaronder herders) aanpakken.
  2. De politieke reactie impliceert ook een verbetering van het beheer van de veiligheid. Dit heeft betrekking op pogingen om de dwangmaatregelen van wetshandhavings- en veiligheidsdiensten te beperken en op meer regelgeving voor zelfverdedigingsgroepen.
  3. Tot slot is het nodig om in dialoog te gaan met de verschillende gewapende groeperingen, op verschillende niveaus.
- **Abas Mallam (Niger), secretaris-generaal van het Nigerese Netwerk Réseau Nigérien pour la Gestion Non Violente des Conflits (GENOVICO) en lid van de Burgercoalitie voor de Sahel**

De heer Mallam riep op tot een verandering in onze perceptie van het pastoralisme: het is niet alleen een productief systeem, maar ook een manier van leven op zich. Volgens hem moet deze opvatting worden geïntegreerd in het overheidsbeleid inzake de toegang tot basisdiensten. Bovendien is het niet voldoende om in te spelen op de behoeften van de herders door middel van

specifiek beleid en projecten, maar moeten deze ook in de nationale strategieën worden geïntegreerd. De criteria waarop het overheidsbeleid is gebaseerd, houden namelijk geen rekening met de bijzonderheden van de gebieden waar de meeste herders wonen. De overheidsinvesteringen zijn altijd gebaseerd op het aantal inwoners van een regio en gaan dus ten koste van de vaak dunbevolkte herdersgebieden.

Volgens de heer Mallam dreigen de huidige modaliteiten in de strijd tegen het terrorisme deze manier van leven te vernietigen. Gewapende groepen vinden hun toevlucht in gebieden die bewoond worden door herders, die zich in het kruisvuur tussen regeringstroepen en terroristische groeperingen bevinden. Herders zijn steeds meer geïsoleerd van de rest van de bevolking, die hen ervan verdenkt deel uit te maken van of steun te verlenen aan terroristische groeperingen. Bovendien wordt de pastorale dimensie niet goed benut bij de preventie en het beheer van gemeenschapsconflicten. In dit verband kan het opbouwen van een goede relatie tussen herders en de staat leiden tot een afname van geweld en conflicten. Dit betekent ook dat alle bestaande juridische mechanismen om de mobiliteit van herders te garanderen, effectief moeten worden uitgevoerd en geïmplementeerd. Voor de heer Mallam moet ook de aanpak waarbij pastoralisme apart van andere sociaaleconomische dynamieken wordt beschouwd, worden heroverwogen.

- **Boubacar Cissé (Burkina Faso), coördinator van de Conseil Régional des Unions du Sahel (CRUS) en focal point van het Bilital Maroobe Netwerk in Burkina Faso**

De heer Boubacar Cissé analyseerde een andere dimensie van de crisis voor de herdersgemeenschappen met name [de impact van de Covid-19-crisis in de regio Liptako-Gourma](#). Deze regio, die de grenzen van Mali, Burkina Faso en Niger overschrijdt, is zeer rijk aan natuurlijke hulpbronnen. Toch laat de huidige situatie de lokale gemeenschappen niet toe om van hun rijkdom te leven. De preciaire veiligheidssituatie bedreigt vooral vrouwen en kinderen, die het slachtoffer zijn van verkrachting en fysiek geweld en geen toegang hebben tot de burgerlijke stand.

Voor de herders heeft de door Covid-19 veroorzaakte gezondheids crisis negatieve gevolgen gehad, vooral op economisch niveau. Aangezien alle scholen en veemarkten zijn gesloten, hebben de plaatselijke zuivelfabrieken en veehouders hun belangrijkste bron van inkomsten verloren. Bovendien heeft de avondklok de toegang tot veel weilanden geblokkeerd. In het algemeen werd bij de formulering van de controlemaatregelen van Covid-19 geen rekening gehouden met de behoeften van de veehouders: er werd geen steun verleend aan zuivelfabrikanten of veehouders die hun producten niet meer konden verkopen. Dit heeft geleid tot de ontwikkeling van de illegale handel. Bovendien was het voor de boeren zeer moeilijk om informatie over het virus te verkrijgen.

Voor de heer Cissé moeten de technische en financiële partners de lokale actoren die de toegang tot de pastorale gebieden garanderen, ondersteunen en versterken. Er moet ook een beleid voor de re-integratie van ontheemden en vluchtelingen worden ontwikkeld. Tot slot moeten de westerse landen hun beleid herzien, met name het handelsbeleid inzake melk, dat een negatieve invloed heeft op de regio.

- **Hamado Ouedraogo (Burkina Faso), landen directeur van Dierenartsen zonder Grenzen België in Burkina Faso.**

De heer Ouedraogo stelde [het werk van Dierenartsen Zonder Grenzen in de regio Liptako-Gourma](#) voor als voorbeeld van steun aan de herdersgemeenschappen en in het licht van de meervoudige crisis in de Sahel.

De uitdagingen op het gebied van veiligheid, humanitaire hulp en ontwikkeling leiden ertoe dat veel herders een deel van hun families sedentariseren, wat leidt tot sociale desorganisatie van de herdershuishoudingen. Onder deze omstandigheden verliezen de herders vaak de toegang tot de markten en hun rol als economische actoren.

Om deze situatie te verhelpen, voert Dierenartsen Zonder Grenzen vier soorten interventies uit. In de eerste plaats organiseert de NGO noodinterventies ter ondersteuning van herders die hun productief kapitaal hebben verloren door hun regio van herkomst te ontvluchten. Het doel is om te begrijpen wat deze herders en hun dieren nodig hebben en wat er gedaan moet worden om hun middelen van bestaan weer op een duurzame manier op te bouwen (technische en cognitieve capaciteitsopbouw, enz.). De organisatie stelt ook een humanitaire reactie voor om de Malinese vluchtelingen en de kwetsbare “gastfamilies” in staat te stellen hun levensonderhoud op een duurzame manier weer op te bouwen. Zo ontvingen meer dan 3.500 gezinnen geiten of tuinbouwpakketten in Mali, Burkina Faso en Niger. Deze nood- en humanitaire interventies moeten ook gepaard gaan met structurele maatregelen om de lokale economie te versterken door middel van gerichte investeringen: ontwikkeling van de agro-pastorale infrastructuur, versterking van de v grensoverschrijdende veterinaire posten, enz. Met dit soort investeringen komen jonge herders niet meer in de verleiding om zich aan te sluiten bij jihadistische groeperingen om in hun levensonderhoud te voorzien. Ten slotte richt de NGO zich ook op het verhogen van de productiviteit van de kudde (bevestiging en ontwikkeling van veelbelovende economische modellen, opzetten van duurzame diergezondheidssystemen) en het bepleiten van de promotie van lokale melk. Helaas zijn deze interventies niet voldoende en zijn er meer middelen nodig om deze reacties te ontwikkelen en de herders in de regio op een duurzame manier te ondersteunen.

- **Séverine de Laveleye (België), Belgisch federaal parlements lid**

Mevrouw de Laveleye heeft een overzicht gegeven van het Belgische beleid ten aanzien van de Sahel, een regio die van belang is voor België op het gebied van het defensiebeleid, maar ook en vooral op het gebied van ontwikkelingsamenwerking en op het vlak van humanitaire interventies.

Op het vlak van ontwikkelingsamenwerking behoren Mali, Burkina Faso en Niger nog steeds tot de prioritaire landen voor de Belgische samenwerking, die een specifieke aanpak beoogt voor kwetsbare landen. Tussen 2017 en 2019 heeft België projecten in de regio gefinancierd voor een bedrag van 144 miljoen euro. Het heeft ook de diplomatieke component versterkt: er zijn nu drie Belgische ambassades in de regio. De nieuwe regering heeft ook het budget voor humanitaire hulp in 2021 met 8 miljoen euro verhoogd (aanvankelijk 20 miljoen euro). Op het gebied van veiligheid worden ongeveer 200 mensen ingezet in programma's voor capaciteitsopbouw voor de

gezamenlijke Sahel-troepenmacht van de G5, met inbegrip van opleiding op het gebied van humanitaire rechten.

Het Belgische parlement van zijn kant buigt zich ook over de politieke dimensie van de crisis in de Sahel. Op 28 oktober vond in de Kamer van Volksvertegenwoordigers een gezamenlijke zitting van het Comité voor Buitenlandse Betrekkingen en het Comité voor Defensie plaats om de situatie in de Sahel te bespreken, het begrip van de problematiek te vergroten en de opstelling van de Belgische en Europese strategie voor de Sahel te plannen. De regering heeft echter nog niet duidelijk gemaakt hoe dit herzieningsproces van de strategie zal worden uitgevoerd en wat de mate van betrokkenheid van het Belgische en Europese maatschappelijk middenveld zal zijn. Het Parlement zal een bijdrage kunnen leveren aan het debat over de wijze waarop ontwikkelings- en defensiestrategieën elkaar kunnen versterken zonder dat ze elkaar overlappen. In dit verband heeft het Parlement er al op aangedrongen dat de landbouw en de strijd tegen de honger integraal deel uitmaken van het Belgische beleid inzake ontwikkelingssamenwerking: 15 procent van de begroting zal aan deze twee thema's worden besteed.

Vragen en antwoorden

- **Wat zijn de budgetten die onze regering momenteel uittrekt voor ontwikkelingshulp, als percentage van het BBP? Bereiken we de benchmark van 0,7% van het BNP?**

Séverine de Laveleye: Wat het budget voor ontwikkelingshulp betreft, is België nog ver verwijderd van het baken van 0,7% van het BNP. In 2019 bedroeg het toegewezen budget 0,42%, wat een daling inhoudt ten opzichte van de voorgaande jaren. De nieuwe regering heeft verklaard dat zij het budget voor ontwikkelingssamenwerking wil verhogen, maar heeft niet aangegeven of dit al in 2021 het geval zal zijn. De doelstelling is echter om in 2030 0,7% te bereiken.

- **Kunt u de horizontale en verticale ongelijkheden en hun impact specificeren?**

Mathieu Pellerin: Verticale ongelijkheden treffen alle individuen in een samenleving en zijn vaak economisch van aard, terwijl horizontale ongelijkheden meestal tussen sociale groepen of op territoriaal niveau zijn en meer het gevolg zijn van onevenwichtig overheidsbeleid.

- **Kunnen we zeggen dat alle groepen strijders onder deze twee grote jihadistische groepen vallen, EIGS en JNIM?**

Mathieu Pellerin: Over het algemeen zijn alle gevechtsgroepen aangesloten bij de EIGS of GSIM, met een verschillende mate van autonomie, behalve in Nigeria en het Tsjaad-meer, waar andere groeperingen bestaan.

- **Wat betreft de kwestie van de dialoog, hoe kunnen we in contact komen met de strijders zonder via de leiders te gaan? En aan de andere kant, welk deel van de Malinese of Burkinese regering zou de dialoog moeten starten?**

Mathieu Pellerin: Staten hebben geen moeite om contact te maken en de dialoog aan te gaan met intermediaire actoren of basisstrijders. Ze doen dat via verschillende kanalen die soms tegelijkertijd worden ingezet, wat de dialoog ondoeltreffend maakt.

- **Is het beperken van geweld en onveiligheid tot jihadisten niet beperkend? Er zijn toch steeds meer criminele praktijken die een grote impact hebben op de herders zoals ontvoeringen van mensen met losgeldeisen, het heffen van belastingen op de bevolking, het stelen van vee, etc.?**

Mathieu Pellerin: De meerderheid van de criminelen is nu verbonden aan gewapende groepen omdat deze groepen niet veel ruimte voor hen laten om individueel te opereren. Zo is veediefstal de meest wijdverbreide en georganiseerde vorm van banditisme, en het gaat vaak om gewapende groepen of zelfs individuen die zeggen wraak te willen nemen voor het jihadisme, maar het in werkelijkheid gebruiken als een alibi om hun daden van banditisme te bestendigen. De veiligheidsdiensten van de G5 Sahel kunnen het banditisme bestrijden om de geloofwaardigheid bij de bevolking te herwinnen.

- **Een van de mechanismen die voor conflictbeheersing in Niger zijn opgezet, is de Hoge Autoriteit voor Vredesopbouw (Haute Autorité de Consolidation de la Paix - HACP). Hoe wordt deze structuur door de herders ervaren? Zijn er andere veelbelovende instrumenten of kaders om te bevorderen zodat er beter rekening wordt gehouden met de behoeften van deze doelgroep?**

Mathieu Pellerin: De Hoge Autoriteit voor Vredesopbouw in Niger is de enige instelling in de Sahel die een werkelijk geïntegreerde aanpak heeft. In deze regio zijn er niet alleen problemen tussen herders en boeren, maar ook tussen groepen herders (bijvoorbeeld tussen Peulhs en Touaregs) en het is erg moeilijk om in te grijpen zonder deze verschillende groepen te vervreemden of te bekritisieren. In het algemeen is het belangrijkste probleem voor de HACP de continuïteit van haar aanpak (gebaseerd op geweldloosheid, dialoog, integratie, enz.), met name wanneer militaire operaties de agenda domineren.

- **We zijn getuige van een heropleving of zelfs herinvestering door middel van ontwikkelingshulp in droge gebieden in de Sahel, die al tientallen jaren worden verwaarloosd. Wat is uw standpunt over de modaliteiten van deze heropleving? Ziet u een verandering in de referentiekaders voor deze openbare beleidsvormen/acties?**

Abas Mallam: De strategieën van de G5 Sahel en de partners voor de Sahel zijn soms niet erg effectief omdat ze geen methode en een duidelijke visie hebben.

- **Hoe integreert Vétérinaires Sans Frontières het veiligheidsaspect van de herders in haar projecten, aangezien ze hier worden voorgesteld als doelwit van meervoudige aanvallen?**

Hamado Ouedraogo: Dierenartsen Zonder Grenzen heeft de veiligheidscomponent van de herders geïntegreerd door het opzetten van een informatiesysteem voor de herders. Hierdoor hebben ze toegang tot veiligheidsinformatie, als aanvulling op de informatie die ze via hun traditionele informatienetwerk kunnen verkrijgen.

- **Hoe denk je dat herders best worden geïnformeerd over "veilige" routes? Op basis van welke bronnen?**

Hamado Ouedraogo: Om de herders te informeren over "veilige" routes, plaatsen we verzamelaars op strategische plaatsen om gegevens te verzamelen over de toegang tot natuurlijke hulpbronnen

Vétérinaires
Sans Frontières
Dierenartsen
Zonder Grenzen

OXFAM
België | Belgique

(water en graasland). Deze gegevens worden vervolgens onderzocht en gefilterd voordat ze worden gepost op een voice-server die toegankelijk is via de telefoon. De filtering zorgt voor de betrouwbaarheid van de informatie voordat deze op de interactieve server wordt geplaatst. Ook proberen we forums op te zetten die alle gemeenschappen omvatten om het niet-gewelddadige beheer van gemeenschaps- en herder/boerenconflicten te verzekeren. De deelname van herders in deze gevallen blijft echter een groot probleem, wat hun gevoel van uitsluiting versterkt.